

Saamelainen sote-yhdistys vaatii Lapin itsehallintoalueen yhteyteen erityisen saamelaistoimielimen

SámiSoster-yhdistyksen ehdotukset sote- ja aluehallintouudistuksessa liittyvät pääasiassa Lapin maakunnallisen itsehallintoalueen erityiseen saamelaistoimielimeen, jonka toimivaltaan kuuluisi SámiSosterin mukaan itsenäisesti päättää saamelaiserityisten sote-palvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä Lapin maakunnassa.



SámiSoster-yhdistyksen toiminnanjohtaja Juha Guttorm. Kuva: Yle Sápmi

SámiSoster -yhdistys

Vuonna 1997 perustettu valtakunnallinen, saamelaisista lähtökohdista toimiva sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan yhdistys

Tarkoituksena on valvoa, ylläpitää ja edistää saamelaisten asemaa ja oikeuksia alkuperäiskansana sosiaali- ja terveysalalla sekä hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys seuraa saamelaisten yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavan lainsäädännön, hallinnon ja rahoituksen toteutumista valtionsisäisen oikeuden ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti, tekee edellä mainituissa asioissa aloitteita ja antaa lausuntoja sekä järjestää omakustannushintaan saamenkielisiä sosiaali- ja terveysalan palveluja.

Lisäksi yhdistys harjoittaa saamelaisväestön sosiaali- ja terveysalaan kuuluvaa kehittämis-, kokeilu-, koulutus-, kuntoutus-, tiedotus-, julkaisu- ja tutkimustoimintaa.

Suomen ainoa saamelainen sosiaali- ja terveysalan yhdistys.

Lähde: SámiSoster Ry

Maakuntahallinto otti pari askelta eteenpäin, kun selvitysmies Lauri Tarasti antoi viime tiistaina esityksensä kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläiselle. Tässä esityksessä saamenkieliset palvelut mainitaan kahdesti.

Valtakunnallinen, saamelaisista lähtökohdista toimiva sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan yhdistys SámiSoster ry on antanut lausuntonsa sote- ja aluehallintouudistuksesta.

SámiSoster-yhdistyksen lausunto sisältää viisi vaatimusta saamenkielisiin sote-palveluihin liittyen.

SámiSosterin vaatimukset uudistuksessa liittyvät pääasiassa Lapin maakunnallisen itsehallintoalueen erityiseen saamelaistoimielimeen, jonka toimivaltaan kuuluisi SámiSosterin mukaan itsenäisesti päättää saamelaiserityisten sote-palvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä Lapin maakunnassa.

SámiSosterin viisi vaatimusta

1) Kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä selvitetään pikaisesti, miten uudistukseen liittyvien maakunnallisten itsehallintoalueiden muodostaminen ja aluehallinnon uudistaminen suhteutuu saamelaisten perustuslaillisen itsehallinnon tarkoitukseen, tavoitteisiin ja kehittämistarpeisiin eritoten sosiaali- ja terveydenhuollon osalta.

2) Turvataan laaditun selvityksen pohjalta yhdenvertaisesti saamelaiserityisten sote-palvelujen järjestäminen ja tuottaminen saamelaisten omaehtoisen ohjauksen puitteissa. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi niin, että Lapin maakunnallisen itsehallintoalueen yhteyteen asetettaisiin erityinen saamelaistoimielin, jonka toimivaltaan kuuluisi itsenäisesti päättää saamelaiserityisten sote-palvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä Lapin maakunnassa. Tällä toimielimellä voisi olla myös valtakunnallinen vastuu saamelaiserityisten sote-palvelujen kehittämisestä, yhteensovittamisesta ja yhdenvertaisesta laadusta sekä palveluihin liittyvästä tiedontuotannosta.

Saamelaisten itsehallintoperiaatteen toteutumisen turvaamiseksi saamelaistahojen kuten SámiSoster yhdistyksen nimeämällä edustajilla tulisi olla enemmistö kyseisessä toimielimessä.

Saamelaisedustuksen lisäksi Lapin maakunnallinen itsehallintoalue nimeäisi edustajansa toimielimeen, jotta saamelaiserityisten palvelujen ja alueen muulle väestölle tarkoitettujen palvelujen yhteensovittaminen voitaisiin varmistaa.

3) Valmistellaan 2. kohdassa tarkoitettujen toimielimen asettamisen edellyttämät säännökset otettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin ja tarvittaessa muihinkin uudistuksen yhteydessä säädettäviin lakeihin.

Lakiin pitäisi ottaa säännökset ainakin toimielimen tehtävistä, toimivallasta, asettamistavasta ja asemasta itsehallintoalueen organisaatiossa.

4) Turvataan saamelaiserityisten sote-palvelujen rahoitus vähintään nykyiselle tasolle ja osoitetaan rahoitus edellä 2. kohdassa tarkoitetun toimielimen päätettäväksi.

5) Turvataan saamelaisten asema Lapin maakunnan itsehallintoa toteuttavassa maakuntavaltuustossa ja maakuntahallituksessa varaamalla heille riittävästi edustajanpaikkoja molemmissa elimissä. Saamelaisten edustajat maakuntavaltuustoon voitaisiin valita saamelaisten suoralla kansanvaalilla saamelaiskäräjien vaalien yhteydessä tai edustajien nimeäminen voitaisiin antaa saamelaiskäräjien tehtäväksi noudattaen esimerkiksi samantapaista menettelyä kuin saamelaisten edustajan valitsemisessa evankelis-luterilaisen kirkon ylimpään elimeen kirkolliskokoukseen.

Vaativat rajayhteistyön ja kolmannen sektorin toimiedellytysten turvaamista

Lisäksi yhdistys pitää tärkeänä turvata raja-alueyhteistyön edellytykset saamelaiserityisten palvelujen järjestämisessä sekä lainsäädännöllisin, että hallinnollis-rakenteellisin keinoin erityisesti Suomen ja Norjan välillä.

– Yhdistys toteaa myös, että se on omissa suunnitelmissaan valmistautunut sote-uudistukseen sisältyvän valinnanvapauslainsäädännön sote-asiakkaille tarjoamaan mahdollisuuteen hankkia tarvitsemansa palvelut myös kolmannelta sektorilta. Yhdistys korostaakin tärkeyttä luoda sosiaali- ja terveysalan yhdistyksille kuten SámiSoster ry:lle tosiasialliset edellytykset tuottaa perustason sote-palveluja.

– SámiSoster yhdistyksellä on ruohonjuuritason asiantuntemusta saamelaiskulttuurista ja saamelaisten arkipäiväisistä palvelutarpeista, mitä ei välttämättä ole käytettävissä julkissektorinpalveluntuottajilla, yhdistys lopettaa.